Gonçalo Neves

RIVENO A LISBOA

Personala (e mem pasable kulisala...) raporto kelke detaloza pri la 103-ma Universala Kongreso di Esperanto

Editerio Sudo
2019

Gonçalo Neves

RIVENO A LISBOA

Personala (e mem pasable kulisala...) raporto kelke detaloza pri la 103-ma Universala Kongreso di Esperanto

Editerio Sudo

Espinho, Portugal

februaro 2019

Riveno a Lisboa

Februaro di 2019

Espinho, Portugal

Verko en Ido (Idolinguo, Linguo Internaciona di la Delegitaro)

editerio.sudo@gmail.com

Imajo sur la kovrilo: Panoramo pri Alfama, historiala quartero en Lisboa.

Tabelo di kontenajo

Preliminara expliko

Quik pos mea partopreno en la 103-ma Universala Kongreso di Esperanto, me kompozis, en Esperanto, personal e privata raporto pasable detaloza, quan me sendis a tre mikra grupo de fidel amiki.

Dum sat longa tempo me kovis la ideo tradukar la raporto ad Ido, kun la skopo publikigar ol (pos omisar la detali tro privata), por ke la generala publiko povez saveskar eventuale interesiva kongreso-detali qui ordinare ne aparas en raporti ofical, mi-ofical od oficalatra. Plurfoye me entamis la tasko, ma me sempre renuncis pos kelka tempo. Unlatere, semblis a me ke multa detali esas tro Esperantal e probable ne interesos profani; altra-latere, me sentis ke certena expresuri esas apene tradukebla e ke la originala stilo, pasable kalemburoza, semblas apene imitebla o riproduktebla en Ido, linguo ya ordinare kelke plu cirkonspekta, dotita per altra ritmo e diferanta kadenco.

Tamen, esante tradukisto, me savas anke ke nulo esas absolute netradukebla. Pro to, me persistis ed insistis e, malgre multa interrupti, me tandem finis la tasko. Yen do la raporto, ne plus privata, ma ankore personala. Juez ol!

Me itere dankas mea amiko Partaka pro lua pacienta e kompetenta revizo, sen qua la texto certe esus plu defektoza.

1. Averto

Ica paper-skrapuro,[1] advere, ne esas klasifikebla kom raporto (pompoza nomo!), ed ol ne atingas mem la rango di artiklo. Ol ya konsistas ek nura dispersita impresi, o nepreciza *dagereotipuri,[2] pri mea experienci dum la 103-ma Universala (afektacema titulo!) Kongreso di Esperanto, qua eventis del 28-ma di julio til la 4-ma di agosto di 2018 en la olima imperial urbo Lisboa, quan la Romani baptis Olisipo (nomo derivita de

---

[1] **paper-skrapuro**: slangala vorto signifikanta «verko da paper-skrapero». **paper-skrapero** propozesis da Beaufront/Couturat (1915: 274) por tradukar la Franca *gratte-papier*, familiala e pejorativa vorto qua havas du senci: «kontoristo» e «mala skriptisto». Hike me vizas (jokoze!) la duesma. Por la unesma, nia lingui nacional disponas tre amuziva vorti ed expresuri, forsan slangale uzebla anke en nia logikoza e sinioratra Ido: «kontorala rato» (R канцеля́рская кры́са, Cheka *kancelářská krysa*, Norvegiana *kontorrotte*, Finlandana *konttorirotta*), «plumo-pulsero» (A *pen-pusher*), «plumo-krokero» (Polona *gryzipiórek*), «krayono-pulsero» (A *pencil pusher*), «krayono-turnero» (Finlandana *kynänpyörittäjä*), «inko-sugero» (H *chupa-tintas*), «inkuyo-pisero» (*Kataluna *pixatinters*) e mem «stulo-flatuero» (G *Sesselfurzer*)!

[2] ***dagereotipar** (A *to daguerreotype*, F *daguerréotyper*, G *daguerreotypieren*, H *dagerrotipar*, I *dagherrotipare*, R дагерротипировать): fixigar la imajo di objekto, obtenita per kamero obskura, sur arjenta plako (olima formo di fotografo, anuncita da Louis Daguerre (1787–1851) en 1839).

Ulisses, segun quante on dicas) e quan la *Mauri[3] nomizis اليكسبونا (*al-Lixbûnâ*).

2. Departo e voyajo

Me departis saturdie, ye la 28-ma di julio, fru-matine, del treno-staciono di Espinho, mikra litoral urbo en la nordo di Portugal, quan me habiteskis, kun mea familio, un yaro ante nun cirkume. Me tranis adibe du rul-valizi, admaxime stopita: en un de li sidis vesti nur someral e la kustumal tualeto-implementi nekareebla, en l'altra squatis nur *stosi[4] de exempleri dil tri Esperanto-libri quin en 2018 ulmaniere akushis ica paper-skrapero — *La senditoj*, *Periskope*, *Recenze* —, per qui me intencis regalar amiki e fideli e sekrete provizar la libraro portota da Ionel[5] de Rotterdam.

---

[3] ***Mauro** (A *Moor*, F *More*, FG *Maure*, HI *moro*, R мавр, L *Maurus*): membro di diversa tribui Araba e Berbera, precipue olti qui konquestis Iberia en 711 — Neves 2002a: 21–22, 2002b: 16–17, 2008: 92–93, Stuifbergen 2005: 13.

[4] ***stoso** (A *stack*, AF *pile*, F *tas*, G *Stapel*, *Stoß*, HI *pila*, R кипа, стопка, Polona *stos*): amaso de samforma objekti surpozita. Vorto propozita da Moureaux (1975: 12), qua donis yena exempli: «stoso de libri, de pladi, de briki, de lenii, ec.». Segun Vex (1975: 14), la vorto *amaso* «ne suficas», nam stoso esas «amaso ne tote kaosatre aranjita, ma kelke kolonsimila».

[5] Ionel Ioneţ (n. 1956), Rumaniana esperantista skriptero, tradukero, editero e responsanto pri la libro-serverio di UEA.

Me tranis la duvaliza *chombo[6] sur aspera trotuaro, lente e penoze paririante la cirkume-un-kilometra disto inter habiteyo e staciono: ho, la nejuste famoza pavizuro Portugalana, qua sublime plezas al okuli ma samgrade nocas la pedi, konsistante ek nereguloza paralelepipeda pavi — nomizata *paralelos* en la jargono di ca urbo — quin juste abominas omna rul-stulieri,[7] biciklanti, dom-mastri tiranta rul-korbi, pulsanti di bebeo-vetureti,[8] gruchieri, olda bastonieri e... tranantі di rul-valizi!

Tipala pavizuro Portugalana: ya tre bela, ma anke nekomfortoza...

[6] ***chombo** (del *Swahila *chombo*): okazionala slango-vorto signifikanta «la tota vazaro, utensilaro, moblaro o bagajo di ula persono, familio od altra grupo», hike uzata kelke jokoze.

[7] **rul-stulo** (A *wheelchair*, F *fauteuil roulant*, *chaise roulante*, G *Rollstuhl*, H *silla de ruedas*, I *sedia a rotelle*, R инвалидная коляска): stulo provizita per roteti, ordinare uzata da invalido od infirmo. En nia lexiki me trovis: *rulanta stulo* (Feder 1919: 547, Rylander 1989: 458) e *rul-stulo* (Dyer 1924a: 353). Meaopinione, la duesma (segun G) esas preferinda kam la unesma (segun F), nam rul-stulo ne sempre es rulanta. Exemple, esus kelke stranja parolar pri «haltinta rulanta stulo». Anke *roto-stulo* (segun AHIR) meritas konsidero, ma forsan esas preferinda rezervar ica vorto por altra-speca rotizita stuli (exemple, kontorala), qui ne multe rulas.

[8] **bebeo-vetureto** (A *stroller*, *pushchair*, F *poussette*, G *Kinderwagen*, H *cochecito*, I *passeggino*, R детская коляска): specala rotizita veturo, ordinare senmotora, quan on pulsas per ansatra timono, ed en qua on transportas bebeo sidanta o jacanta.

Kande on povos tamen juar, en ica lando, trotuari ek glata pavi?

Pos duadek-minuta trepidado surstrada me tandem reptis aden la staciono, e quik pose, dum vartar la treno, me shovis noto-kayereto ek mea tayo-sako[9] por enskribar la unesma notindajo. Ka *banalajo? Forsan ne tante. Mez-evanta viro, modeste vestizita, en sandali, pazis alonge la kayo e per posho-lampo *inspektis la sen-traversa rel-voyo. Quon il? Me ne quik intelektis, erste pos reflekto. Il ya serchadis moneto-peci sur la balasto! Yen do plusa mizerozo ca-urba qua shamas mendikar sur l'abomininda pavizuro e tale prokuris a su stranja moyeno por kelkete farsizar la stomako. De fenestro di mea apartamento sur la duesma e lasta etajo di nebela imoblo, hazardale me recente videskis viro, anke mez-evanta, qua rond-iris sur korto opozata ed ofte inklinis su extensante brakio adinfre. Nu, enfokiginte mea vido-globi, me remarkis ke il rekolias ed enposhigas pan-peceti quin vicina oldino del

---

En nia lexiki me trovis: *infanto-veturo* (4-rota) ed *infanto-chareto* (2- o 3-rota) che Feder (1919: 387), *infanto-vetureto* che Dyer (1924b: 22) ed *infant-vetureto* che Rylander (1989: 28). La distingo da Feder segun la nombro de roti semblas nenecesa.

[9] **tayo-sako** (A *fanny pack*, *bum bag*, F *sac banane*, H *riñonera*, G *Bauchtasche*, *Hüfttasche*, I *marsupio*, R поясную сумку): sako, ordinare *zipizita, *werata cirkum la tayo ed ordinare uzata por transportar mikra objekti (monetuyo, *smartfono, veho-karto, klefi e t. p.).

unesma etajo di laterala imoblo omnadie varsas adsur la strado, por nutrar la kolombi di nia quartero...

La voyajo iris sen problemi e dilemi, sate e glate... ed akurate. Yen moderna treno komfortoza, pura, klimatizita, provizita per gratuita retal konekto. Pluse, omna sidilo disponis propra konekto-buxo,[10] do me povis quiete laborar per mea *komputero dum la tota voyajo e kelke prontigar la *Power-Point*-prizentajo di mea diskurso pri mea historiala Esperanto-dicionario, facota lor la *Esperantologiala Konfero dum la kongreso...

La treno *Alfa Pendular* qua ligas Lisboa a Porto

En Lisboa me lojeskis che mea genitori, qui atingis ja tre respektinda evo. Mea patro, nun 86-yara, kelke klaudikas ma es tote (mem brilante) lucida, kontre ke mea matro, nun 82-yara, ajile pazas ma es obliviema, pro olima apoplexio. Okazione dil UK (Universala Kongreso) en Lisboa me do rivenis *ad fontes*:

---

[10] ***konekto-buxo** o **femina konektilo** (A *socket*, F *prise*, G *Steckdose*, H *enchufe*, I *presa*, R розетка): instaluro, ordinare inkastrita en parieto, provizita per orifici, en qui on stekas la metala stifti di **(maskula) konektilo** (A *plug*, F *fiche*, G *Stecker*, H *clavija*, I *spina*, R вилка) di elektrala kablo, por korentizar (A *to plug in*, F *brancher*, G *einstecken*, H *enchufar*, I *attaccare alla presa*, R подключать) mashino, aparato e t. p.

al urbo quan me seninterrupte habitis inter mea 6-ma e 27-ma evo-yari e anke pose dufoye; al domo ube me i.a. lernis Esperanto unesmafoye en 1983 e, pos unesma renunco, itere e per la sama libro en 1987; e mem a la lito quan me unesmafoye polutis...

Tamen Lisboa experiencis multa chanji dum la lasta yari, qui astonas ne-asidua vizitanto. Multa tradicional butiki remplasesis da internaciona kateni, biciklo-voyi sinuifas preske omnaloke, abundas *aparkeyi[11] e preneyi di elektrala bicikli lokacebla, plularjeskis trotuari (quankam li preske sempre duras konsistar ek la nejuste famoza pavi!), e mem *tuktuki[12] ne mankas. Entote, ol divenis urbo plu turismal, plu kosmopolita, konseque,

Lisbonana *tuktuko, kun farbizuro imitanta le *azulejo* (fayenca kareli dekorita).

---

[11] ***aparkar** (A *to park*, F *garer*, *parquer*, G *parken*, H *aparcar*, *estacionar*, I *parcheggiare*, R припарковать): haltigar vehilo por lasar ol provizore en loko apertita, ube ol povas restar dum minuti o dum hori. ***aparkeyo**: loko prearanjita, destinita a ta skopo. Vorto e defino propozata da Madonna (2018), qua tote juste dicernas **gareyo** (AFI *garage*, G *Garage*, H *garaje*, R гараж) de **aparkeyo** (AF *parking*, F *stationnement*, G *Parkplatz*, H *aparcamiemto*, *estacionamiento*, I *parcheggio*, R парковка).

[12] ***tuktuko** (AFHI *tuk-tuk*, G *Autorikscha*, *Tuk-tuk*, R тук-тук): tri-rota motorizita veturo, tradicionala en multa Aziana landi, nun uzata anke por transportar turisti en plura Europana urbi.

min variema e plu chera, e anke min autentika. Fortunoze ol duras ofrar sua odoro partikulara, dolca, quale antee, malgre ubiqua poluto omnasorta.

3. La Movadala Ferio...

Tamen me vizis partoprenar kongreso, ka ne? Nu, la UK komencis precize ta-vespere, per t.n. Movadala Ferio, quan me vizitis unesmafoye. Lor mea antea UK-i (Warszawa, 1987; Valencia, 1993; Berlin, 1999) me ya faliabis partoprenar ta evento, se ol entote ja existis. Tre interesiva inicio, quan tamen tote fiaskigis la streteso dil klozajo selektita. Segun provizora listo anuncita, la ferio konsistus ek 110 tabli, an qui devus dejurar responsivi di omna imaginebla asociuri, societi, klubi, rondi ed editerii, en tre stranja aranjuro: exemple, segun la projeto, Ateista Tota-Monda Esperanto-Organizuro esus vicina di Amikaro Bruno Gröning e di Spiritista Editeria Asociuro F. V. Lorenz, ma anke di Tota-Monda Asociuro di Esperantisti Nefumera e di Liguro Internaciona di Blinda Esperantisti... Tamen, pro troa streteso dil ferieyo, ne esis posibla disponebligar un tablo a singla societo; konseque, an singla tablo sidis o mem stacis dejuranti di du o tri societi, mem se oli havis skopi su-kontredicanta, ed on mustis tote disparate e pelmele expozar vari e donar informi ed expliki, nam flugo-

folii pri riinkarnaco jacis kontigue di altri qui prizentis nerefutebla pruvi pri neexisto di Deo, o mem kelke kovris oli, od inverse.

Pluse, la tota kongresanaro impetuoze trotis aden la klozajo. Omni parolis o mem klamis samtempe. La bruisacho e la varmegeso divenis netolerebla. Super singla expliko dal kurajozi qui dejuris an la tabli sonis lauteskanta murmuro dal turbo. Pluse, la vizitanti, quale sardini en lada buxo, apene povis reptar de tablo a tablo, malgre dispulsi, kudo-frapi e sencesa trafriskado. Nur prizanti di "hazardal" intertushi, inkognita palpi ed altra fingral aventuri (ultre posho-furtisti) bone standas en tala menajerii. En la *nexta dio, la duesma numero di *Taĵo Nia*, la kongreso-kuriero, insertis pria "poemeto" da kongresano 615 (koncernesas Russ Williams, Usano habitanta Polonia, e di qua la e-postal adreso, segun la kongreso-libro, kontenas la kelke *makabra expresuro *cxiomortas*...):[13]

TAĴO NIA

Kongresa Kuriero de la 103a Universala Kongreso de Esperanto

Lisbono — Sabaton, la 28-an de julio, 2018 — n-ro 1

Urbestra saluto

Infana Kongreseto

Hodiaŭ luneklipso

Manĝu ĉipe, sed frue!

De kie?, kien?, per kio?

Kontribuu al socilingvistika esploro

Suno sed jaŭde ekvarmo

La unesma numero di *Taĵo Nia*, la kongreso-kuriero dil 103-ma UK.

[13] «omnomortas».

«Movadal ferio-interno?
Tro densa, humida kaverno!
Extere sur placo
sen irga agaco
plu plezus, ne esus konsterno».[14]

La supera skriburo certe delektus Grigori Arosev[15] — qua en recensuro certe titulizus ol «Poeziala poemo» —, nam ol esas kompendiale rimoza e tinklas per ritmo orel-plezanta e, precipue, nam ol ofras nemiskomprenebla senco. Do on povas facile konkluzar ke ol kompozesis da irgu altra kam modernista diletanto nehabila pri ca mestiero...

Relate a *Taĵo Nia*, plura kongresani questionis me pri la signifiko di ta misterioza titulo,[16] e me vizis precize lo, kande

---

[14] Yen la originala texto: *«Movada foiro interne? / Tro dense, humide, kaverne! / Ekstere sur placo / sen ajna agaco / pli plaĉus, neniel konsterne»*.

[15] Grigori Arosev: Rusa esperantisto qua, segun Camacho (2016: 66) «havas la honoro kompozir la maxim nekompetenta recensuro» (*«havas la honoron esti verkinta la plej malkompetentan recenzon»*) pri mea Esperanto-poemaro *Simptomoj* (1999), quan il judikis kom «stranja» (*«stranga»*), pro manko di rimi e mem senco (segun lua cerebro) e ritmo (segun lua orelo). Pro to il donis a sua "recensuro" la bizara titulo *Poezio sed ne poemoj* («Poezio ma ne poemi»)...

[16] La vorto *Taĵo* propozesis dal Braziliana Esperanto-skriptero Leopoldo Knoedt (1921–2000) en 1980, en *La Luzidoj* — lua kompleta tradukuro di *Os Lusíadas*, maestro-verko dal Portugalana

me, ante la kongreso, propozis ol a LKK (Lokala Kongreso-Komitato)... Pluse, segun posa naraco da Renato Corsetti[17] dum kulisala tria babilo kun me e Carlo Minnaja[18] — en qua me

---

poeto Luís de Camões (c. 1524–1580) —, por nomizar la maxim longa fluvio dil Iberiana peninsulo, nomata *Tejo* ([ˈtɛʒu]) en la Portugalana e *Tajo* ([ˈtaxo]) en la Hispana. Ica vorto esas quaze mezala o "transaktala" formo inter *Tejo* e *Tajo* e povus uzesar anke en Ido, evidente ortografiate segun la kustumala reguli di nia linguo: *Tajo* ([ˈtaʒo]). To evitigus jenanta selekto inter la formi Portugalana e Hispana.

17 Renato Corsetti (n. 1941): Italiana esperantisto e linguisto, prezidinto di UEA (2001–2007) e guidanto dil movado *Bona Lingvo*, qua vizas eskartar maxim multa neologismi de Esperanto e popularigar la uzo di maxim mikra nombro de radiki, exemple, per dicar *depostenîĝi* («deoficeskar») vice *abdiki* («abdikar»), *praloĝanto* («primhabitanto») vice *aboriĝeno* («aborijeno»), *elektrokonservujo* («elektro-konservuyo») vice *akumulatoro*, edc...

18 Carlo Minnaja (n. 1940), Italiana matematikisto, tradukero, lexikografo, literatural kritikero e membro dil Akademio di Esperanto (depos 1973). Il esas "indijena" Esperanto-parolanto, same kam lua fratulo Nicola Minnaja (n. 1938), nam lia genitori, Luigi Minnaja (1899–1974) e Carolina Minio Paluello (1903–1984), parolis sempre Esperanto heme. Lua matral avulo, Michelangelo Minio (1872–1960), natur-ciencisto e famoza botanikal exploristo, apartenis ad Academia pro Interlingua, e Carlo esis ja tre frue informata ke existas Ido, same kam Latino Sine Flexione (LSF), nam heme trovesis ne nur Esperanto-libri, ma anke gramatiki di ta du lingui. En 1952, lor la UK en Oslo, dum vizito dal kongresani en la urbo, la grupo di Carlo renkontris turismala guidisto qua parolis Ido e, segun informo da Carlo ipsa (per privata Facebook-mesajo ye 2018-01-04). «ol esis a me, e anke al ceteri, tote komprenebla» (*«ĝi estis al mi, kaj ankaŭ al la aliaj, tute komprenebla»*). Cetere, Carlo «sempre judikis la idisti kom gekuzi qui havas la sama viziono ma diferanta direciono» (*«ĉiam konsideris la idistojn gekuzoj, kiuj dise velas, same celas»*).

intencale uzis fasketo de neologismi por provokar la simpatioza bon-linguano... — ul kongresanino plendabis ad ilta pro jenanta titulo en la unesma numero dil kongreso-kuriero: *«Manĝu ĉipe, sed frue!»*[19] («Manjez chipe, ma frue!»). Tala ya esas la diligenta kolegaro...

Cetere, dum ita tria babilo me ne povis ne uzar la okaziono por itere pikar Renato per neologismala *banderilo.[20] Nu, eventabis ya ke, en antea publika homajo a Marjorie Boulton[21] (mardie, ye la 31-ma di julio), Humphrey Tonkin[22] ed Anna Löwenstein[23] alterne deklamabis kelki del rondela *Rimleteroj* («Rimo-letri») quin la Britaniana poetino kambiis

[19] L'adjektivo *ĉipa* ankore judikesas kom neologismo, quankam ol sidas ja de 1972 en PIV. La kustumala vorto en Esperanto esas *malmultekosta*. Pro to la kongresanino plendis...

[20] ***banderilo** (AHI *banderilla*, F *banderille*, G *Banderilla*, R бандерилья): pikilo kun rubandi quan la toreadori stekas en la dorso dil tauro.

[21] Marjorie Boulton (1924–2017): poetino qua skriptis en la Angla ed Esperanto, autoro i.a. di konocata biografio di L. L. Zamenhof (1962, 2-ma ed. 1989).

[22] Humphrey Tonkin (n. 1939): Britaniana-Usana linguisto, tradukero di Shakespeare en Esperanto e prezidinto di UEA (1974–1980 e 1986–1989).

[23] Anna Löwenstein (n. 1951): Britaniana Esperanto-skripterino, spozo di Renato Corsetti e kunguidanto dil kontre-neologisma movado Bona Lingvo.

kun William Auld[24] en 1953–1954. Li deklamabis tre plezante — Löwenstein kelke plu plezante kam Tonkin, mem brilante, malgre sua kelke tro remarkebla achento Angla —, e me audabis kun cinika plezuro la spozino di Corsetti voce lektar la 12-ma rondelo, kompozita da Boulton ye 1953-10-20, en qua la fino dil unesma strofo sonas yene: «*Mi volas vivi nek en frido* / *Nek en senbrida histerio*».[25] Me do moketis Corsetti pro ke lua spozino mustis koaktar su ipsa deklamar hororinda neologismo[26] koram tanta homi — *hommage oblige*... —, ma il reaktis a mea provoko per nulo altra kam kelke bitra rideto. Pro politeso me tamen ne questionis il ka lua spozino esis hipokrita o nur obliviema, kande el aceptis partoprenar ta homajo a Boulton, nam en 2009, en la oktobrala numero di *Esperanto* (monatalo di UEA) el publikigabis artiklo (p. 195) sub la titulo *Poetoj detruas nian lingvon* («Poeti destruktas nia linguo»), en qua el reprimandas la verda bardi pro lia neologismal audaco. Exemple, un del "neologismi" qui maxime incitas el esas

[24] William Auld (1924–2006), Skota Esperanto-poeto e tradukero, autoro i.a. di *La infana raso* («L'infantala raso»), publikigita en 1956 e judikata kom la maxim bona Esperanto-poemo tilnuna.

[25] «Me ne vol vivar en koldeso / Nek en senbrida histerio».

[26] En ordinara Esperanto on preske sempre dicas *malvarma* («desvarma»!) vice *frida* («kolda»), quankam ica radiko prosperas en la vorto *fridujo* («frigorizilo»), qua apartenas al vortaro omnadia, mem di simpli e nekulturozi...

firmamento, terorinda vorto a qua, luaopinione, on mustas substitucar *ĉielvolbo* («ciel-vulto»).

Ankore pri *Taĵo Nia*, me emfazez ke, en la triesma numero (p. 3), [27] Suso Moinhos, [28] en sua libro-rubriko, mencionis anke mea Ido-tradukuro *La gardero di trupi* (2016), olqua dum la kongreso esis komprebla en la libro-vendeyo, expozate sur la sama tablo kam mea Esperanto-versiono dil sama verko (*La gardisto de gregoj*, 2015). La du kuza tradukuri jacis tante apude, tote latero-an-latere, ke Moinhos mem sentis la bezono avertar: «*Atentu*»,[29] forsan por ke nula kompremo prenez la blua vice la verda...

4. Oriento ed Ocidento itere interrenkontras...

Nu, me retrovenez al Movadala Ferio por dicar ke me sucesis, malgre la deplorinda kondicioni dil klozajo, reptar til la tablo di Japoniana Esperanto-Instituto, ed ibe me questionis pri Syôzi Nobuyuki, kun qua me komencabis korespondar en 2016, kande il, mediace da Jorge Camacho,[30] donace sendis a

[27] Konsultebla hike:
https://uea.org/pdf/uk2018/UKKuriero_3.pdf

[28] Suso Moinhos (n. 1970): Galisiana filologo, poligloto e tradukisto, prizata Esperanto-poeto, tre agema en la sociala reti.

[29] «Atencez».

[30] Jorge Camacho (n. 1966): tre *prolifika Hispana Esperanto-poeto, autoro i.a. di non originala poemari.

me la du unika pvz-tomi[31] (ne plus obtenebla che libro-serverii), qui mankis en mea kolekturo: *de jeĥezkel a malaĥi* e de *josuo a jeremia* (koncernesas la biblala tradukuri da Zamenhof qui olim aparis nek en *La Revuo* nek libro-forme che Hachette, do vera friandajo por *esperantologi e simila *nerdi). Lore anke me sendis ad il, kompense, kuverto farsizita per yena skriburi da me: *Historia vortaro de Esperanto*, *La gardisto de gregoj*, specala numeri 231 e 232 di *Fonto* (qui konsistas nur ek verki de mea ateliero, original e tradukita). Pose nia korespondado interruptesis por du yari, ma, duadek dii ante la kongreso en Lisboa, il trovis mea nomo en la listo de kongresani en la *sito di UEA, riskribis a me e sugestis ke me serchez lu dum la ferio an la mencionita tablo.

Apud la tablo on prizentis a me lua afabla spozo, siorino Syôzi Keiko, qua informis me ke me invitesis da lua spozulo por grupala dineo en extera restorerio, e ke ta-skope ni mustas quik adkurar taxio. Sur la voyo, ankore en la ferieyo, ni renkontris lua spozulo, anke tre afabla, ed exter la klozajo on prizentis a me plusa gasti, e ni omna ped-iris a strad-angulo por haltigar taxio. Dum ped-irar, s-rino Syôzi konfesis a me ke erste recente lua spozo rekomendis ad el komencar lektar mea

[31] pvz: akronimo di *plena verkaro zamenhofa*, impozanta kolekturo de 48 tomi editita dal Japoniano itô kanzi (1918–2005), ilqua skribis sempre per minuskuli.

verki, pro tro granda quanto de neologismi. Me astonesis da ta naraco, nam dum nia korespondado s-rulo Syôzi ne hezitabis uzar vorti quala *mido* («posdimezo») e *notora*, ma me reaktis per nulo altra kam sincera rideto....

En restorerio Colina, sur strado Filipe Folque, ja konocata da le Syôzi, ibe dejuninta en ta dio, me i.a. konoceskis tre interesiva gespozi (le Kitagawa), e s-rulo Syôzi expresis a me sua joyo pro konstatar ke me parolas «tote normale», nam ante nia interrenkontro il kelke timis ke me uzos tro multa neologismi anke dum parolar! Anke Kitagawa Hisasi traktis la temo, nome il questionis me, kun rideto sincera — do, ne mokema —, ka me judikas mea manjajo kom *bongusta* («saporoza») o *delica* («delicioza»)!

Me saveskis i.a., ke Japoniana gespozi preferas dormar en separita liti o — se pekunioza — en aparta chambri, o mem — se naboba — sur diferanta etaji. Ta saja aranjo ne esas ofta en "Ocidento", ube, segun quante me savas, on ankore judikas kom suspektinda la spozi od amoranti qui dormas en separita liti, quale se ulo ne esus en bona ordino inter li! Me experiencis tala reakto, quankam neexplicita, kande mea spozino Catarina e me, pos nia lasta-yara translojo, rezolvinte komencar dormar en separita liti — pro lua multe plu granda koldeso-sentemeso —, aceptis la unesma vizitanti...

Nu, pri la dineo, me dicez ke ol esis tre interesanta ed amuziva exterkongresa “elemento dil programo”, ed omna Japoniani impresis me per sua sobra gayeso, diskreta sajeso, agreabla parolemeso (tamen ne babilachemeso), klara pronunco, bona linguo-dominaco e konstanta tendenco parolar en Esperanto, mem kande li intersusuris. Entote, tre agreabla atmosfero, qua bele kronizis la unesma kongreso-dio!

En restorerio Colina. De sinistre, horlojo-sinse: Syôzi Keiko, Kitagawa Hisasi, Kitagawa Ikuko, Ulrich Lins (Germania), Povilas Jegorovas (Lituania), Gotoo Itosi, Gonçalo Neves, Syôzi Nobuyuki.

Lundie, ye la 30-ma di julio, segun interkonsento per e-postala mesaji ante la kongreso, me dineis quare kun le Syôzi ed Ionel Oneţ en restorerio Café Lisboa, apartenanta al restorerio-kateno di José Avillez, Portugalana chef-koquisto, famoza precipue pro sua restorerio Belcanto, situita en la sama quartero, pro e per qua il ja recevis du Michelin-steli, ed ube on servas pekunioza gasti per friandaji (de qui, asertite, un kontenas mem oro!). Precize en ta luxoza repasterio s-rulo Syôzi deziris dinear, ma es necesa demandar rezervo kun du- o tri-monata anticipo, ed il per e-postala mesajo komisabis me traktar la kozo erste tri semani ante la projetata dato, do ne esis posibla la oaziso, e ni mustis kontenteskar per min chika saturerio. Tamen la qualeso plezis, ed omno iris glate ed amuzive, quankam pri vini s-ulo Syôzi havas postulema palato. Il gustis plura bone reputata reda nektari, e pos singla probo il ya regalis ni per lakonika komento nevarianta, kronizita per serafala rideto: *«Akceptebla...»*.[32]

Ionel, barboza korpulento, tre amuziva kliento, parolis quale torento, kun vervo e sentimento, nam il havas, di vorti e temi, tre granda kontingento, e sonis sempre nov argumento, quankam, dum la bonimento, il duris manjar per briska dento, juante l'experimento, nia librista kompetento. Ionel, quala

[32] «Aceptebla».

Pantagruel, per biro e vino laxigis la lango, ed inter mastiki, quanta kroniki, quant epizodi, quin ni, kuriozi, savuris e gustis! Il naracis burleskaji pri sua libro-serverio, i.a. pri Italiana rurano qua omna-duesma-semane per telefono komendas libri (e mem demandas lua helpo pri komplikita frazi renkontrita en tanta lektaji), en shokiva kontrasto a certena "eminenti" qui, segun semblo, dum tota yaro ne kompras mem un libro...

Dum sua amuziva naraci Ionel ankore trovis tempo por venigar garsono e plendar pro nesuficanta salozeso di sua disho, quo astonis ed embarasis la restoreriano. Ilca demandis mil e un pardoni e quik queris e livris ad il saluyo, quan Ionel aceptis kun komprenema ed afabla rideto.

Balde s-ulo Syôzi montris e pose livris a me, por rapida konsulto, kayereto en qua il i.a. notas e kolektas Esperanto-vorti ed -expresuri pri stupideso e foleso, e kun sua petulema charmiva rideto apene rezistebla il pregis me plurichigar la listo! Kun la helpo da Ionel, me adjuntis le sequanta: *ŝtipo* («lenio-kapa»), *beoto* («Beotiano»), *mankas klapo en lia kapo* («mankas klapo en lua kapo»), *muŝo zumas en lia kapo* («musho zumas en lua kapo»), *lia cerbo iris promeni* («lua cerebro iris promenar»); pos la kongreso, per e-postala mesajo, me sendis ad il du plusa expresuri: *li ne bone tiktakas* («lu ne

bone tiktakas»), *en lia cerbo kreskas herbo* («en lua cerebro regnas tenebro»)...

Ye la fino, plusa surprizo. La garsono, por kompensar la nesalozeso di lua disho, adportis ad Ionel loncho de *pudingo *Abade de Priscos*,[33] forsan la maxim sukroza e kolesteroloza friandajo en la tota Portugalana gastronomio, ya kontenanta mi-kilogramo de sukro, kinadek grami de lardo, karamelo-strato, kupo de Porto-vino ed — astonive — dek e kin viteli! Imaginez do, kara lekteri, la mieno dil garsono, kande Ionel, kun afable kompatema rideto, konfesis esar... diabetiko! Tamen la pudingo restis sur la tablo, inter rideti e mem ridegi, e pose Ionel, dum babilar, pokope, per mikra ma iterata kulieredi, quaze timide, quale se il volus konvinkar su ipsa ke il snapas pasable salubra nutrivo, manjis preske la tota friandajo! Ni omna ridegis! Quala neobliviebla vespero!

Loncho de *pudingo *Abade de Priscos*.

[33] Manuel Joaquim Machado Rebelo (1834–1930), ordinare konocata kom Abade («Abado») de Priscos, esis Portugalana katolika abado e gastronomo qua dum 47 yari oficiis en Priscos, mikra distrikto en la municipo Braga, en la nordo di Portugal. Il esas l’autoro di multa recepti, i.a. dil famoza pudingo.

Jovdie, ye la 2-ma di agosto, renkontrinte me en la libro-vendeyo, quan il e me ofte e spenseme vizitis, ed informinte me ke il komendis 13 exempleri di mea verki, s-rulo Syôzi itere invitis me dinear, ca-foye en *sushi*-restorerio. Ye 19 kloki me renkontris kin Japoniani ed un Chiniano en lia hotelo Fénix Urban, sur avenuo António Augusto de Aguiar, e de ibe ni sise ped-iris a restorerio Up to Sushi, sur la sepesma etajo di hotelo America Diamonds, sur strado Tomás Ribeiro. S-ulo Syôzi marchis rapide ed ajile, quale se il esus plu yuna kam me, ma lua spozino ofte restis dope, apene kapabla akompanar ilua ritmo. Pluse, il facile e senhezite orientizesis sur la stradi, quankam il nultempe vizitabis Lisboa o Portugal ante la kongreso!

En la restorerio il docis a me l'arto tenar e manuagar le *hashi* (manjo-bastoneti). Montrinte la korekta pozeso dil fingri, il instigis me *hashi*-agar la boko-tuko qua jacis avan me. «Tale on ordinare probas», il explikis. Quankam plumpe, me sucesis levar la blankajo e tante entuziasmeskis ke quik pose me probis per le *hashi* rekoliar de sur la tablo anke skribo-plumo e mem tota plado, til ke Japonianino, sidanta dextre di me, avertis ke tala cirkajo ne esas «polita»...[34]

[34] *«bontona».*

Sinistre di me sidis la Chiniano, «di qua me ne volas memorar la nomo».[35] Ja en la hotelo, lor nia interrenkontro, me komencabis konversar kun il, dum ke ni vartis la cetera gasti. Il parolis Esperanto fluante e libere e klare pronuncis, kontraste ad altra Chiniano, qua, lundie, ye la 30-ma di julio, fine di «instruktiva prizentado pri Japonia»[36] da Hori Yasuo (tre vervoza diskursero!),[37] venis a me e, pos apene komprenebla balbuto, ridetante transdonis a me sua vizito-karto, sur qua esis videbla, ultre lua nomo, anke lua portreto, lua profesional qualifikeso (*«alta inĝeniero»*)[38] e la nomo di lua firmo (*Wuhan Yuhe Tekniko Kompanio*). Me polite questionis, *«Kion produktas via entrepreno?»*,[39] ed il ridetis, videble sen komprenir irgo. Me riformuligis la questiono, *«Kion produktas*

---

[35] Expresuro trovebla en la komenco dil unesma chapitro dil unesma parto di *El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha* (1605), maestro-verko dal Hispana skriptisto Miguel de Cervantes (1547–1616): «En vilajo di La Mancha, di qua me ne volas memorar la nomo, nelonge ante nun habitis "hidalgo" de ti kun lanco en rasteliero, antiqua shildo, magra kavalacho e rapida levriero» (originale: *«En un lugar de la Mancha, de cuyo nombre no quiero acordarme, no ha mucho tiempo que vivía un hidalgo de los de lanza en astillero, adarga antigua, rocín flaco y galgo corredor»*). Sagaca lekteri balde intelektos pro quo me «ne volas memorar la nomo»...

[36] *«kleriga prezentado pri Japanio»*.

[37] Hori Yasuo (堀 泰雄, n. 1941): Japoniana Esperanto-skriptero e honorumala membro di UEA.

[38] «alta injenioro».

[39] «Quon produktas vua firmo?».

via kompanio?»,[40] ed il respondis *«Jes!».*[41] Nu, dialogo esis neposibla, do me adiis lu. Pose me transturnis la karto e lektis, sur olua dorso, detaloza makaronika deskripto netradukinda e mem netradukebla, quan me hike transskribas *ipsis verbis*:

> Ak rilacia potimera akvimua farbo
> LEAC por protekti akvan tralikon
> AitniveLa en La modo, anti-envejecimiento, forta ligo
> Sekureco e media protekto ne-toksa, akvo korodo
> Struktura plifortikigo riparo. Identigo de tertremo damajo
> Malnova konstruajo riparo malnova kiel

Tamen on ne supozez ke nur "Orientana" kongresani ne savas orientizar su pri od en Esperanto. Exemple, dum enchambra *Aikido*-exerci, qui sequis pria diskurso da Mireille Grosjean,[42] ula kongresanino, recevinte de el tre facila instruciono pri facenda movo, ne povis respondar altre kam: «*no entiendo*»...[43]

Nu, me retrovenez al *sushi*-restorerio ed a mea interesiva (quankam ne tre parolema) samtablano de Chinia. Il donacis a

---

[40] «Quon produktas vua kompanio?».
[41] «Yes!».
[42] Mireille Grosjean (n. 1946): Suisa Franca-lingua Esperanto-diskurserino e -voyajero, kunprezidanto di SES (Suisa Esperanto-Societo).
[43] «Me ne komprenas» (en la Hispana).

me Chiniana kravato, plena de verda flori e bon-augura draki orea sur fundo obskura-blua, e anke buxeto kontenanta 50 grami de *«teo Zamenhof»*, lansita en 2017, lor la unesma aniversario dil transpaso dil autoro di Esperanto. Interna bela libreto plura-lingua docas ke la teo esas «Sustenata da familio Zamenhof»[44] e «Produktita da Teo-Kompanio Guangzhou-Haozhan en kunlaboro kun Beijingana Esperanto-Asociuro».[45] La libreto kontenas anke edifikiva frazi pri Esperanto e teo, da verda-stelani del tota mondo, inter qui olca, da Saed (Iranana Esperantisto de Shanghai): «Che ni teo ed Esperanto kunfluas sur lango»...[46]

Unesmafoye en mea vivo me manjis *sushi*. Sempre antee me refuzabis tal inviti da amiki e konocati, nam me nauzeis pro la ideo manjar kruda fisho, ma ca-foye me aceptis la defio e delektis me per saporoza (o delicioza!) fileti atuna e salmona. A s-rulo Syôzi ne plezis certena detali dil ofrata *sushi*-dishi (belega kompozuro Japoniatra!), quin il judikis kom «Usanatra»[47] — exemple, abundo ed inundo di *Philadelphia*-fromajo ed adjunto di mayoneza kovrajo — do ni simple ne komendis tala dishi.

---

[44] *«Subtenata de Familio Zamenhof».*

[45] *«Produktita de Guangzhou-Haozhan Te-Kompanio kunlabore kun Pekina Esperanto-Asocio».*

[46] *«Ĉe ni teo kaj Esperanto kunfluas sur lango».*

[47] *«usonecaj».*

Dum la repasto ni babilis e barbuliis pri fishi, legumi e koquaji. S-ulo Syôzi sempre kunportas kayereto, en qua il enskribas la nomi, Japoniane ed Esperante, di omna fishi e altra kozi importanta por la *Niponana gastronomio. En ol ne mankas mem *trakuruso*,[48] propozata Esperanto-nomo di tre saporoza fisho, tam populara en Portugal kam en Japonia, nomizebla kom *saurelo [49] en Ido. En Japonia, segun Nakamura (1964: 180), «on grilas ol kun salo»[50] (do, same kam che ni) o «bolio-koquas kun sukro e *soyo-sauco».[51]

Salo-grilita *saurelo segun Japoniana maniero, kun le *hashi* (supre) e segun Portugalana stilo, kun bolio-koquita potati (infre).

[48] Esperanto-vorto mankanta en PIV ma atestata da plura imprimita verki inter adminime 1963 e 1988, inkluze Nakamura (1964: 180).

[49] La speco maxim konocata en Europa esas *Trachurus trachurus* (Atlantikana saurelo): A *Atlantic/European horse mackerel*, *(common) scad*, *saurel*; F *chinchard (commun)*, *caringue*, *maquereau anglais/bâtard*, *saurel (commun de l'Atlantique)*; G *Bastardmakrele*, *Holzmakrele*, *Stöcker*, *Suri*; H *jurel*, *chicharro*; I *sugarello*, *suro*; R обыкновенная ставрида. La radiko **saurel/** esas do AFGHI. La Japoniana speco (*Trachurus japonicus*) nomesas あじ (*aji*) en la Lando dil Naskanta Suno.

[50] *«Oni rostas ĝin kun salo»*.

[51] *«bolkuiras kun sukero kaj sojo»*.

Pos vinoza *sushi*-ago, ma ankore ante la fino dil komuna repasto, la Chiniano subite staceskis, exkuzis su per altra rendevuo samvespera e sen plusa komento fortrotis. Me surprizesis da tala peripecio, ma ulu susuris quik pos lua desaparo: «Il vartesas extere da konkubino. La Chiniana stato ya pagas la voyajala kusti ne nur di certena Chiniani, ma anke di lia konkubini...». E pro to la Chiniano, «di qua me ne volas memorar la nomo», mankas sur la historiala fotografuro, quan ye la fino facis garsono!

En la *sushi*-restorerio. Mea-sinistre stacas le Syôzi. Me ne memoras la nomi dil du cetera Japoniani.

En la sequanta dio, venerdie, ye la 3-ma di agosto, s-rulo Syôzi, itere renkontrinte me en la libro-vendeyo, denove invitis me dinear en altra *sushi*-restorerio, ca-foye espereble ed expekteble «autentika», sen Usanatra fardizo — en posa e-postala mesajo il dicis ke la jovdiala restorerio esis «tipala Usanatra stilo, qualan ni trovas en Havayi, San Francisco ed al.»[52] —, ma regretinde me havis familiala dineo asignita por ta vespero, che mea genitori, e me absolute deziris rividar mea frati e nevi pos unyara absenteso. E tale finis mea Japoniala frequentado dumkongresa. Pos la kongreso me recevis de s-ino Syôzi e-postala mesajo per qua me saveskis ke venerdie li agreable dineis en *sushi*-restorerio Go Juu (sur strado Marquês Sá de Bandeira), ube la chef-garsonino mem «parolas la Japoniana tre decante».[53]

5. La Solena Inauguro

Sundie, ye la 29-ma di julio, eventis la t.n. Solena Inauguro en la granda amfiteatro di Coliseu dos Recreios.. Kelka remarki, precipue linguala. Ula pos-nepotino di Zamenhof voce lektis diskurseto, sat fluante e bel-pronunce. Nur rare el eroretis (exemple, *«unuj la °ajliaj»*), ma kande el

[52] *«tipa usoneca stilo, kian ni trovas en Havajo, Sanfrancisko k.a.».*
[53] *«parolas la japanan tre dece».*

mustis voce lektar la nasko-yaro di sua pre-avulo (1859), quala dizastro! On bone dresabis el, ma on obliviabis skribar la dati plen-litere, vice per cifri, sur elua paperi. Nur tre penoze, heziteme, balbutante e per ridikula *stacatto* el sucesis enuncar la dato, ma la verda samideanaro quik regalis el per aplaudo komprenema...

Maxim anomale pronuncis t. n. Trezoro (Huang Yinbao), Chiniano, membro dil direkterio di UEA, e me ne povis komprenar plu multe kam 50% del kontenajo di lua voce lektata diskurseto, dum qua plurfoye sonis la vorto °*Esperendo*. Pose, kande me — kelke shamante — komentis a du experti pri mea kompreno nur duima, li konfesis simila nekapableso propra-orela, quo evidente kelke quietigis me... Parenteze me tamen devas konfesar ke, en posa aranjuro (di CDE,[54] ye mardio, la 31-ma di julio), la sama Trezoro, ne sur estrado ma inter la publiko, staceskis por spontane komentar la interveno da ulu, e ca-foye me komprenis cirkume 95% de lua dicajo (quankam il duris insistar pri °*Esperendo*). Nu, ver-simile koncernesas ne tam lua pronunco kam lua nekapableso voce lektar kompreneble... Dum la mencionita CED-aranjuro, cetere,

[54] **C**entro de **E**sploro kaj **D**okumentado pri la Mondaj Lingvaj Problemoj («**C**entro di **E**xploro e **D**okumentizo pri la Mondala Linguo-Problemi»), institucuro kreita en 1952, kun forta ligo ad UEA.

me kun granda plezuro askoltis komento da flue parolanta Usano, di qua me regretinde ne memoras (quankam me volas memorar!) la nomo, e lua absolute modelatra, tote sen-achenta (e sen-afektaca) pronunco ankore tinklas en mea oreli. Lua exemplo do montras ke esas posibla tote superirar partikularaji di lingui nacional anke ca-felde, kondicione ke on konciante e sorgoze kontreagas li. Anke en Warszawa, lor mea unesma UK, en 1987, me konoceskis flue-parolanta Usano, qua absolute ravisis me per sua marveloza Esperanto-pronunco.

Nu, ankore pri la solena inauguro, me mencionez la diskurseto dal prezidantino di TEJO, Trần Hoan (Ĝojo), de *Vietnam. El enuncis sua kelke akuzativo-indijanta dicajo ne nur lautege, ma anke torentatre, quaze per mitralioso, tante galopante ke lua cerebro ne povis akompanar la lango, e vokali obliviesis (*«ºti ĉi instanto»*, *«ºEsprantujo»*) o konsonanteskis (*«ºalja mejloŝtono»*, *«ºalja rolo»*). Fortunoze, a to kontrastis la modelatra pronunco da Otto Prytz,[55] qua nelonge parolis nome dil Akademio. Maxim longe — quale kustumale, segun quante on dicas — diskursis Mark Fettes,[56] per sua lejera achento Angla e kelke patetika stilo, ma dum lua preske tota interveno

[55] Otto Prytz (n. 1943), Norvegiana esperantisto, membro dil Akademio di Esperanto.
[56] Mark Fettes (n. 1963): Usana-Kanadana profesoro, prezidanto di UEA (depos 2013).

dormetis o mem dormegis Japoniana oldino dextre di me, dum ke apuda Chiniani voluptoze fingragis sua smartfoni, tote ignorante la parolanto. Kande lua Latina venis a punto fina, tondratra aplaudo vekis la dormantino, qua quik ipse aplaudeskis kun videbla entuziasmo...

La finala litanio ek kurta saluto-mesaji da landala reprezentanti tedive tranesis, nam la nombro de landi amontis a cirkume sepadek, ma ne mankis anke interesiva o mem amuziva epizodi. Exemple, la reprezentanto di Angola, anuncinte sua nomo, adjuntis *«kaj mi deziras...»*[57]. Pauzeto, ed itere *«kaj mi deziras...»*, e tale il repetis, quar- o kin-foye, til ke il tandem sucesis expresar ula deziro, quan la publiko apene audis, pro la korala ridado e kompatema aplaudo. Fine, la reprezentanto di Portugal, Miguel Faria de Bastos,[58] vice livrar expektata mesajeto cirkonstancal, komencis digresar, longe e rokoke akumulante frazi pri historiala temaro, quale se il diskursus koram ministri e katedrieri, til ke ilun subite interruptis unesmafoye, e balde pose tote tacigis, salveo de moko-sufli e konsputi del partero...

---

[57] «e me deziras...»

[58] Miguel Faria de Bastos (n. 1942), advokato, prezidinto di PEA (Portugala Esperanto-Asociuro) ed olua nuna observanto en la komitato di UEA.

6. La festino Iberiana

Mardie, ye la 31-ma di julio, me tandem juis la okaziono quiete babilar e dinear kun la Iberiana grupo, a qua lore adheris anke la Indiano Giridhar Rao[59] e, ja ye la fino, István Ertl[60] kun sua filiulo. La neoficala "elemento dil programo", qua multe delektis me, eventis en bon-qualesa, charmoz-etosa e moderata-preza restorerio proxim la kongreseyo. Quala emocigiva instanto por me, pos tro longa korpal absenteso en aranjuri ta-sorta!

Pri la dineo aparis fotografuro, facita da Víctor Solé, en la 6-ma (venerdio-)numero dil kongreso-kuriero, sub la titulo *«Rekune la Ibera Skolo»*[61]. Preske egala fotografuro, facita da Giri, e riproduktita sube, publikigesis pose en la Wikipedia-pagino pri la «Iberiana Skolo».[62]

---

[59] Giridhar Rao (n. 1965), profesoro e nuna membro dil Akademio di Esperanto (depos 2016).

[60] István Ertl (n. 1963): Hungariana tradukisto e poligloto, Esperanto-skriptero, redaktinto di *Esperanto* (oficala organo di UEA, 1992–2001) e kunredaktanto di *Beletra Almanako*.

[61] «L'Iberiana skolo itere kune». La periodalo es konsultebla hike: https://uea.org/pdf/uk2018/UKKuriero_6.pdf.

[62] https://eo.wikipedia.org/wiki/Ibera_skolo

Koncernesas historiala dokumento, se on konsideras ke, sur la imajo, ridetas kin del kunfondinti dil Esperanto-Republiko[63] (la sidanti, de sinistre, horlojo-sinse):

De sinistre, horlojo-sinse: Miguel Fernández, Abel Montagut, Antonio Valén, Ana Manero, Gonçalo Neves e Miguel Adúriz.

Ministro pri Quika Buraski e Lo Sonore Sola, Ministro pri Kanta *Bridge* ed Universale Famoza Archi, Ministro pri Voyi Misduktiva, Aferi Ne-urjanta e Blasfemado Hispana-lingua e Supera Viziro dil Esperanto-Republiko, Ministro pri Nostalgio e Senkorpa Misterio e Ministro pri Sferi Dek,

[63] Fantomatra e virtuala "institucuro" fondita em 2008: http://esperantarespubliko.blogspot.com/

Liven[64] 10 ed Altra Pseudonomi. Regretinde, retenate da altra facendaji, mankas sur la fotografuro, pro absenteso de Lisboa, du plusa kunfondinti: Ministro pri Sexual, Eklipsal ed Extera Relati kun la Esperanto-Civito e Ministro pri Iozefal Bolio-Dishi e Sunal Orel-Binokli. Quankam exter la fotografuro, an la tablo sidis plusa ministri, do koncernesis entote somito-renkontro sendubite importanta ed atencinda, quan la Portugalan jurnalaro e cetera informili skandaloze ignoris...

Giri surprizis me per tre sobra repasto: il ya farsizis sua digesto-sako per simpla tomata salado ed un mikra sitel-forma kazeo (quankam me komendabis du por il). Anke okazione dil diversa repasti kun la Japoniana grupo me remarkabis ke Aziani ordinare manjas min abundante kam Sud-Europani. Me esas kurioza saveskar ka koncernesas difero nur kultural o anke di organismi, do genetikal. Yen interesiva temo por exploro e por eventuala esayo...

Dum la dineo me saveskis ke la jovdiala festo pri bel-arti esas kompromisata, pro manko di posibleso pre-plear kun teknikistala helpo en la sama klozajo ube la ceremonio, segun la programo, eventos. Do me telefone kontaktis mea amiko José Martins, predizanto di PEA e di LKK, qua lore dineis kun

[64] Liven («Adsinistre») Dek esas lua (di Miguel Adúriz) pseudonimo, e *Sferoj* («Sferi») esas la titulo di kolekturo de Esperanto-libri pri cienco-fiktivajo editata da lu.

Clay Magalhães[65] en altra restorerio. Me rezolvis kelke "montrar la denti" e mem blufis ke la prezidanto e la sekretario dil Konkursi pri Bel-Arti minacas demisionar se on ne disponebligos a li klozajo e teknikistala helpo por pre-pleo. Martins promisis ke il parolos kun Clay e penos solvar la impaso. En la sequanta dio me ya recevis mesajo en mea posho-telefonilo (ne-smartfona), per qua la duopla prezidanto garantiis ke nia revendiko satisfacesos...

7. La Konkursi pri Bel-Arti

Til la nuna UK me asistabis nur du ceremonii dil Konkursi pri Bel-Arti, nome en Valencia (1993) e Berlin (1999). Lora aranjuri konsistis ek nura diskurseto dal prezidanto dil komisitaro, anunco dil nomo di singla haninto, advoko dil koncernato o di lua reprezentanto adsur la estrado, livro di lua diplomo ed eventuala voco-lekto dil premiizita verko, se koncernesis poemo.

En 2018 la ceremonio esis tote altra. Ol transformesis a richa spektaklo, en impozanta *auditorio, qua atraktis multe plu multa homi kam es kustumal, e la premio-anunco e diplomo-livro divenis simpla elemento dil tota aranjuro, en qua on

[65] Clay Magalhães (n. 1974): Braziliana esperantisto, KKK (Konstanta Kongreso-Sekretario) di UEA (depos 2003).

reliefizis, plu multe kam la nomi dil koncernata individui, la Esperanto-kulturo ipsa, kom fenomeno kultivinda e juinda.

Ja de 1999 me ne sendabis verki por la Konkursi pri Bel-arti, e anke en 2018 me longe hezitis ka me devas partoprenar o ne. Tandem ulu sucesis persuadar me, e me rezolvis sendar sep verki por quar branchi e subbranchi. De olti recevis unesma premion mea esayo *«En la mondon venis parol' nova. Studo pri la parola uzo de Esperanto inter 1887 kaj 1905»*.[66] Me tre jojas ke me recevis premio precize per ica verko, en qua me kolokis tante multa tempo ed energio. Me mustis konsultar 54 artikli ed altra-speca referala verki por cherpar la necesa informi e datumi, ma plektar oli per kontinua, sencoza e lektinda filo montresis tasko plu herkulatra kam la explorado ipsa, e venis instanto kande me pensis pri renunco, anke pro ke samtempe me mustis finar e balde livrar tradukata romano ad editerio, do me stacis an la bordo di mental surmeneso. Fortunoze me kolektis forci me-ne-savas-de-ube e duktis la esayo a bona fino. Se on konsideras mea tota partopreno, olca tamen esas qualifikebla kom la minim sucesoza til nun, se me ne mismemoras, nam me konkursis per sep verki ma recevis nur un premio. Ka to signifikas ke ja komencis la degenero di

[66] «Aden la mondo venis nov parolo. Studiuro pri la parol-uzo di Esperanto inter 1887 e 1905».

Gonçalo Neves? Nu, esperеble to konsequas nur — od adminime precipue — de ke la nuna juriani montresas plu rigoroza e plu postulema, quo esas salutinda, nam tal atitudo ver-simile stimulos la konkursonti plualtigar sua nivelo e do anke olta di la Esperanto-literaturo generale.

Advokite adsur la estrado, me adparolis la publiko e dicis ke *«la nomo de la aŭtoro ne tiom gravas; plu gravas la verko»*.[67] Pose me explikis la temo dil esayo ed expresis la deziro ke omna od adminime granda parto del askoltanti povos konoceskar la esayo e mem lektar ol, quankam me savis e duras savar ke to maxim probable nultempe eventos, ke la texto moldos en venonta numero di *Belarta Rikolto* e rapide obliviesos, se me ne agos ulo por divulgar ed acesebligar ol a publiko plu ampla. En ica verko evidenteskas i.a. la rolo di Finlando en la vivigo di la parol-uzo di Esperanto dum la frua tempo (pri qua me cetere apene savis ulo ante mea exploro por ca verko). Forsan me povos kaptar la okaziono ke la nexta UK eventos precize en *Suomi* por agar ulo ca-skope.

Me tre joyas ke en 2018 recevis premion altra Portugalano, nome José Crispim, nun tre evoza, qua povis ipse lente pazar adsur la estrado por recevar sua diplomo, pos honoral menciono en 2012. Regretinde il komplete ignoresas

[67] «La nomo dil autoro ne tante importas; la verko es plu importanta».

en la enciklopedio da Sutton[68] ed en la historiala verko da Minnaja/Silfer,[69] quankam ilta atencinde skriptas originale e traduke ja de longe, maxim ofte sub la pseudonimo Eduardo Novembro. Pluse me joyas ke itere recevis premion la Braziliana skriptero, tradukero e mediko Paulo Sérgio Viana, anke nejuste ignorata dal Esperanto-historiografi. En la sama konkurso do recevis premion tri diferanta skripteri Portugalana-lingua, quo establisas absoluta rekordo.

De sinistre stacas Paulo Sérgio Viana (Brazilia), Laure Patas d'Illiers (Francia) — elqua rekordale akaparis tri unesma premii! — Miguel Adúriz, Ana Manero, Miguel Fernández e Gonçalo Neves.

[68] Geoffrey Sutton: *Concise Encyclopedia of the Original Literature of Esperanto 1887–2007*. New York: Mondial 2008. 728 p.

[69] Carlo Minnaja, Giorgio Silfer: *Historio de la Esperanta Literaturo*. La Chaux-de-Fonds: LF-Koop 2015. 748 p.

Nur ne plezis a me ke Sara Spanò,[70] UEA-direktero pri kulturo ed al., dum antea elemento dil programo — nome, dum la Solena Klozo — laute anuncis ke la esayo-premion Luigi Minnaja ganis ula «Gonzalo Niebes». En venonta kongreso, se me renkontros el en koridoro od altra-loke, me probable nomizos el *Sara Hispanò*...

8. L'auciono

Lektinte tanta favoranta opinioni pri l'aucionala habileso di Tonkin, kun granda kuriozeso me unesmafoye asistis ta aranjuro, qua eventis venerdie, ye la 3-ma di agosto, en salono Carreira. Nu, Tonkin certe meritas sua aucionala famo, nam il direktis omno ajile e kompetente, ma samtempe tre espritoze. Tamen me remarkis, adminime dufoye, ke pro troa hasto o miopeso o pro altra motivo il pretervidis levita manuo, e tale perdesis ofro, qua povus ankore kelke polsterizar la kaso di UEA...

Tamen la evento esis juinda anke psikologiale. Unesme, pro la enchambra varmegeso apene tolerebla, la prezidantino di TEJO, dum preske la tota tempo, stacis latere di Tonkin e per sencese agitar abaniko el serveme rifreshigis la aero cirkum la

[70] Sara Spanò (n. 1981), Italiana doktorino pri klasika filologio e literaturo, membro dil direkterio di UEA depos 2016.

kapo dil aucionala maestro. Quon dicos la verda feministi? Duesme, esas astoniva la quanto de pekunio quan prosperoza kongresani voluntas ekposhigar por akaparar la maxim nekredebla bagateli. Nu, quankam exemplero di *Fundamento de Esperanto* (del nonesma edituro, ecelante sorgita da André Albault en 1963) recevis absolute nula ofro, nomo-plako di Tonkin del antea Usana Esperanto-kongreso, sapono kun portreto pri Zamenhof e signaturo da Mark Fettes, ed abaniko del UK en Seul vendesis po 6, 25 e 30 euri, rispektive... Altra kongresano ne hezitis ekposhigar 25 euri por obtenar stono del kastelo Grésillon... E quon dicar pri ke la unesma kongreso-numero dil nexta UK vendesis po 600 euri?! Imaginez quanta pvz-tomin on povus komprar po tala pekunio-quanto...

Pri altra aucionita vari on darfus questionar ka li ne devus esar depozata en muzeo, vice forglitar aden la manui di privati, quala, exemple, postala karto di Boulton de 2009 e fotografala kamero di Detlev Blanke,[71] qui vendesis po 100 e 330 euri, rispektive.

[71] Detlev Blanke (1941–2016): Germana linguisto, interlinguisto ed *esperantologo. Kunfondinto di Gesellschaft für Interlinguistik (GIL) en 1991 e lua prezidanto dum duadek yari. En 2006 il diskursis dum la Ido-konfero en Berlin (en Esperanto, samtempe interpretate da Günter Anton ad Ido).

Me shokesis anke pro ke la unesma yarala kolekturo di *La Revuo* vendesis po 60 euri, kontre ke la unika e multe plu rara kolekturo di *Lingvo Kosmopolita* (1912–1913) esis komprata po nur 25 euri (do mem plu chipe kam l'abaniko de Seul!).

9. La Esperantologiala Konfero

Pro la spektaklo dil Konkurso pri Bel-Arti me faliis la matinal *seanco[72] dil Esperantologiala Konfero. Kande me, posdimeze, envenis salono Sacramento, Patience Haggin ja komencabis diskursar pri la relato inter la famoza Dreyfus-afero e la Esperanto-movado, e mea orelin quik agacis lua hororinda Angla achento e anke lua konstanta mis-acentizo:

[72] ***seanco** korespondas ad A *session*, F *séance*, G *Sitzung*, H *sesión*, I *sessione*, R сессия. La tradukuro «kunsido» (propozata da Beaufront/Couturat 1915: 500) ne suficas, nam seanco povas konsistar — ed ordinare konsistas — ek plura kunsidi. Altra-latere, **sesiono** havas diferanta signifiko: «Duro dum qua deliberanta korporaciono kunsidas kontinue» (Dyer 1924a: 331); «Parto di la yaro, dum qua *seancas kontinue deliberantaro, tribunalo nepermananta» (Pesch 1964: 521). Pesch (1964: 514) yuste konsideras la radiko kom verbala e yene definas ol: «**seancar** (netrans.) Esar asemblita e permanar tale til (normale) la traktiteso di omna punti, di omna *itemi di la delibero-programo, (aludante la membri di asemblitaro qui deliberas, kun-laboras)». Ica defino esas extensebla e ne impedas la uzo dil radiko por expresar A *séance*, *séance de spiritisme*, G *Séance*, H *sesión espiritista*, I *seduta spiritica*, R сеанс («spiritismala seanco»).

internácya opínyo, *públiko*, *léteroj*, *polítiko*, *ideolódjyo*, *antisémito*, *pozícyo* e tale senfine pluse, dum la tota prizento,[73] cetere tre interesiva e tre bone dokumentizita. Pluse, el konstante devis bataliar kontre la horlojo e pro to, vole o nevole, el hastoze traktis grava *itemi. Nesuficanteson di diskurso-tempo same sentis la nexta kontributanto, Sabine Fiedler,[74] e precipue me ipsa, qua sequis elca. Me kelke baraktis pro mea Power-Point-prizentajo e, kande Orlando Raola,[75] la kunordinanto, susure avertis me pri tempo-preso (*«restas nur kvin minutoj!»*),[76] me komencis hastoze transsaltar prizentindaji e pro nervozeso mem mea linguo-nivelo

---

[73] Elua diskurso venis a mea kapo kande, pos kelka monati, me lektis yena lamento da Katalin Kováts en *La Ondo de Esperanto* (2019: 1 (291), p. 14): «Quo maxime tristigis me tra la yaro esis la basa linguo-nivelo di nia *komunitato, manko dil prestijo di bona e bela linguo-uzo. Vane ni examenas la esperantisti ed es fiera pri 2250 KER-diplomiziti, se dum importanta aranjuri, quale, exemple, eventis anke en la UK en Lisboa, milo de esperantisti mustis audar misparolata Esperanto del estrado» (originale: *«Kio pleje malĝojigis min tra la jaro, estis la malalta lingvonivelo de nia komunumo, manko de la prestiĝo de bona kaj bela lingvouzo. Vane ni ekzamenas la esperantistojn, fieras pri 2250 KER-diplomitoj, se dum gravaj tutmondaj aranĝoj, kiel ekzemple estis ankaŭ en UK en Lisbono, milo da esperantistoj devis aŭdi fuŝparolatan Esperanton de sur la podio»*).

[74] Sabine Fiedler (n. 1957): Germana doktorino pri Angla linguistiko ed experto pri Esperanto-frazeologio.

[75] Orlando Raola (n. 1955): Kubanida Usana kemiisto, membro dil Akademio di Esperanto depos 2016.

[76] «restas nur kin minuti!».

degenereskis (exemple, me hororante audis ek mea boko la pleonasmo *ekestiĝis*).[77] Fine di mea prizento, mankis tempo mem por questioni e respondi pri mea temo (la Historiala Dicionario di Esperanto), quon me multe regretis.

Unesmafoye me partoprenis la Esperantologiala Konfero, ma la generala koncepto ne plezis a me, nam koncernesas intersequanta diskurseti — quaze industrial kateno —, quin on mustas prizentar o hastoze o surfacale. Ye la fino, me ne savas pro quo, venis a mea kapo la dicajo *«Malpli estintus pli»,*[78]. titulo dil recensuro da Reinhard Haupenthal[79] pri *La arto labori kune*[80], festo-libro publikigita homaje Tonkin (titulo quan certena malicozo en privata letri transformis a *La arto trabori kundon*)...[81]

---

[77] Tradukebla per «komenceskar».
[78] «Min multa esabus plu multa».
[79] Reinhard Haupenthal (1945–2016): Germana tradukero, bibliofilo, esperantologo ed interlinguisto, experto pri Volapük e kunautoro (kun Tazio Carlevaro) di *Bibliografio di Ido* (1999). La mencionita recensuro aparis en *La Ondo de Esperanto* 2010, n-ro 4 (186) ed esas lektebla hike: http://katalogo.uea.org/katalogo.php?inf=8356&id=1211&recenzo=montru#ek
[80] «L'arto laborar kune».
[81] «L'arto perforar *kundio».

10. La surpriziva festo-libro...

Fine di januaro di 2018 per e-postala mesajo kontaktis men José Antonio Vergara, nome di tria redakto-grupo, di qua il esis membro kun du Japoniani — Gotoo Hitosi e Kimura Goro Christoph —, ed il invitis me partoprenar, per artiklo od esayo, organizata festo-libro por la 75-ma aniversario di Ulrich Lins, [82] olquan on intencis livrar al jubileato lor la CDE-aranjuro dum la UK en Lisboa. Pro troa okupeso me refuzis la invito, ma fine di marto Vergara insistis e persuadis me, e fine di aprilo me ya livris ad il 15-A4-pagina artiklo sub la titulo *«Japanio kaj la latina»*,[83] yene rezumita:

«En la nuna verko me analizos precipue la relato inter Japonia e la Latina linguo. En la unesma chapitro me parolos pri la historiala relati inter la Japoniana e la Latina e montros ke olca, same kam la Portugalana, pleis importanta rolo por konocigar la Japoniana inter Europana kulturozi. En la duesma

[82] Ulrich Lins (n. 1943): Germana historiisto, experto pri Japonia ed autoro i.a. di *La danĝera lingvo* (1-ma ed. 1973), tradukita a plura lingui. En la 2-ma edituro di ca verko (1988), Ido mencionesas 6-foye (p. 41, 42, 191, 195, 196, 329). Emfazon meritas anke la uzo di Ido-vorto (*detrimentado*) en citajo ek laborista Esperanto-buletino de 1929/30 (p. 286).

[83] «Japonia e la Latina».

chapitro me prizentos la Latina korespondado quan me havis kun Japoniana profesoro, inter julio e decembro di 1988, dum qua ni traktis multa temi, i.a. anke Esperanto. En la triesma e lasta chapitro me skisatre mencionos la agado da altra nuna Japoniana latinisti».[84]

La festo-libro editesis da Mondial, en Usa, nur kelka dii ante la UK, en 250 exempleri, ed Ulrich Becker, la editisto, sendis per UPS kin «autoral» exempleri a Gotoo sub la adreso di hotelo Fénix Urban, ube ilca — ensemble kun Japoniana grupo de plu kam duadek homi — balde lojeskos, ma pro misterioza motivo — supozeble pro ke la nomo *Gotoo Hitosi* ne esis same ortografiita sur la pako ed en la gasto-listo dil hotelo... — UPS tardigis la livro e, pos vigoroza korespondado per e-postala mesaji inter Becker e la livristo ed inter me e hotelo-responsanto, la pako tandem arivis en l'acepteyo dil

[84] *«En la nuna artikolo mi analizos precipe la rilaton inter Japanio kaj la latina lingvo. En la unua ĉapitro mi parolos pri la historiaj rilatoj inter la japana kaj la latina kaj montros, ke ĉi lasta, same kiel la portugala, ludis gravan rolon por koniĝo de la japana inter eŭropaj kleruloj. En la dua ĉapitro mi prezentos la latinlingvan korespondadon, kiun mi havis kun japana profesoro inter julio kaj decembro de 1988, dum kiu ni pritraktis multe da temoj, i.a. ankaŭ Esperanton. En la tria kaj lasta ĉapitro mi skize mencios la agadon de aliaj nuntempaj japanaj latinistoj».* Ica artiklo, cetere, balde aparos kom Ido-libro che Editerio Sudo.

hotelo, matine dil 31-ma di julio, do precize en la sama dio kande eventos, ye dimezo cirkume, la surpriziva livro a Lins.

Gotoo, ja en la kongreseyo, recevis pria informo del hotelo, hastis adibe per taxio por rekoliar la pako ed anhelante retrovenis al kongreseyo por transdonar al jubileato, per tremanta manui e shancelanta voco, fine dil seanco, la *difikulte[85] akushita festo-libro, quan me ne ja vidis nek palpis! Del kin autoral exempleri, Gotoo ya destinis tri al tri redakteri e

[85] La vorto **desfacila**, neapte heredita de Esperanto, ne esas justifikebla per nia fonto-lingui, qui ya prizentas du diferanta radiki por expresar l'antonima koncepti: A *easy*/ *difficult*, FI *facile*/ *difficile*, G *leicht*/ *schwer*, H *fácil*/ *difícil*, R лёгкий/ трудный. Tamen existas du internaciona radiki qui povas komode expresar l'antonimeso di **facila**: *dificil/* e *difikult/*. La duesma, lansita preske samtempe da Sá (2004) e da Partaka (2004) en forumi e anke uzata da ilca en literaturala verki (Partaka 2010: 17, 25, 86, 113, 128, 159; 2014: 8, 22, 38, 59; 2017: 10), esas preferinda pro esar adjektivala (A *difficult*, F *difficultueux*, H *dificultoso*, I *difficoltoso*), substantivala (A *difficulty*, F *difficulté*, H *dificultad*, G *Diffikultät*, I *difficoltà*, L *difficultas*) e verbala (H *dificultar*, G *diffikultieren*), kontre ke la unesma esas nur adjektivala. La Germana formi esas rara od obsoleta, ma to apene diminutas l'ampleso di ca radiko, uzata anke en altra Romanala lingui e mem en lingui plu "exotika": Maltana (s. *diffikultà*), *Papiamento (s. *difikultat*), Kabverdana kreola (v. *difikulta*). Parenteze, ne mem ad omna Esperanto-skripteri plezas l'artificaleso di *malfacila*: pro to on trovas *dificila* che Haupenthal (1984) e Piĉ (1997) e mem *muŝkila* (del Turka, Araba, Persiana e plura Indiana lingui) che Sadler (1967: 9, do longe ante Lingwa de Planeta, qua pose adoptis la sama radiko, sub la formo *mushkile*!), Camacho (2013: 14) e Williams (2017).

donacis la du restanta a Tonkin (qua tote ne kunlaboris en la projeto!) ed a s-ulo Syôzi, longa-yara amiko di Lins...

La kontributinta autori recevis do nul exemplero dil verko. To pensigas me pri la multa-naciona editerio por qua me tempope tradukas romani e «di qua me ne volas memorar la nomo». Kustumale ol regalis sua tradukisti per du exempleri di singla tradukita verko, ed ica “privilejo” mencionesis mem en la kontrakto. Tamen, recente, forsan por sparar kusti, ol rezolvis eliminar tala regalo, e do la kompatinda tradukisti nun mustas kelke lejerigar sua propra burso, se li volas posedar materiala “pruvo” pri sua intelektala laboro...

Ulrich Lins (dextre) montras la festo-libro jus livrita da Gotoo Hitosi.

11. Singla persono kun sua rezono...

Dum linguala diskuti en Interreto on ofte recevas la impreso ke en Esperanto, malgre repetata plendi e lamenti, generale *ne mankas* vorti ed expresuri por nomizar omnadia objekti e koncepti e ke, kontree, tala vorti ed expresuri mem *tro abundas*, od altre dicite, relate ad omnadia objekti e koncepti Esperanto ofte montresas ne kom idiomo unesale lernebla e senkonflikte docebla ma plu multe kom ensemblo de *idiolekti o grupal dialekti qui intertoleras o minucieme interdisputas. To esas regretinde experiencebla anke dum renkontri, kongresi e simil aranjuri.

Ja en aprilo di 2018, lor internaciona *koloquo pri Esperanto ed Ido organizita da KCE (Kulturala Centro Esperantista) en La Chaux-de-Fonds, Suisia,[86] me remarkis exemple ke me *prenas* treno, kontre ke la membri di KCE *trafas* («atingas») ol, e ke la homon qua en ol truizas la bilieti me nomizas *konduktoro*, kontre ke li prefere parolas pri *kontrolisto*. Ankore en La Chaux-de-Fonds, kande me uzis l'acensilo kun Claude Gacond[87] en la Nacional Biblioteko, por

[86] vd. Neves 2018.
[87] Claude Gacond (n. 1931): Suisa pedagogo, kunfondinto (en 1967) di CDELI (Centro de Dokumentado kaj Esploro pri la Lingvo Internacia, «Centro di Dokumentizo ed Exploro pri la Linguo

vizitar la serverio di CDELI, il nomizis tal aparato kom *ascendilo*, quankam la kustumala Esperanto-vorto esas *lifto*...

Anke en Lisboa me havis simila experienci. Exemple, dum sua diskurso pri parol-arto (lundie, ye la 30-ma di julio) Tonkin nomizis polvo-aspiratoro kom *suĉpurigilo*, quankam la kustumala Esperanto-vorto esas *polvosuĉilo*, e dum la ja mencionita auciono il trifoye nomizis abaniko kom *ventolilo*, quankam la kustumala Esperanto-vorto esas *ventumilo* (do il konfundis abaniko a ventilatoro!). Dum la sama aranjuro ilu laudis la ledra *spino* di aucionata kolekturo de *La Revuo*, ma ica libro-parto nomesas da multi e da PIV — nejuste, segun me — *dorso*. Dum la mencionita dineo en Café Lisboa, s-rulo Syôzi donacis a me Japoniana-lingua posho-libro pri planti, ma ante livrar ol a me, il shovis dika-papera rektangulo ek la libro e questionis me pri olua nomo; Ionel, qua es experta pri libri e lo librala, quik respondis vice me: *«tio nomiĝas paĝindikilo»*;[88] nu, ta objekton me sempre nomis *libromarko*, ma forsan de nun me adoptos la "Ionel-vorto", qua semblas esar plu klara.

Internaciona»), ube trovesas tre richa kolekturo de libri e periodali en plura auxiliara lingui, anke en Ido.

[88] «ol nomesas pagino-indikilo».

Dum la solena klozo (saturdie, ye la 4-ma di agosto) Emílio Cid[89] uzis la vorto *flugroboto*, ma Bertil Wennergren,[90] en poskongresa diskuto che Facebook, asertinte ke parolesas ne pri roboto, propozis la neologismo *droneo*, dum ke altra kundiskutanti pledis por *senpilota flugmaŝino*, *flugumo* e mem *burdo* («burdono»); por kompletigar la kolekto me dicez ke, en la koncernata Wikipedia-pagino, sidas (o sidis, kande me konsultis ol en agosto di 2018) anke yena varianti: *telestiraviadilo*, *telestirata aviadilo* e mem *spavo* (akronimo di *SenPilota Avio*)...

Ankore pri Cid, dum la solena inauguro, okazione dil saluto-mesaji da landala reprezentanti, il anuncis la nomo di Giridhar Rao, reprezentanto di *«**Hinda** Unio»*, ma ilca salutis *«nome de la **barataj** esperantistoj»*. Forsan pro to, Brian Moon,[91] por plezar ad omni, informis, dum la publika homajo a Boulton, ke il olim *«vojaĝis al Barato / Hinda Unio»*. Ankore pri lando-nomi, me adjuntez ke tre rare me audis *uj*-formi dum la tota kongreso, quankam me expektis altro, nam, kelka

[89] Emílio Cid (n. 1960), Braziliana komercisto, membro dil direkterio di UEA (depos 2006), en qua il responsas i.a. pri informado.

[90] Bertil Wennergren (n. 1956), Sueda tamburaro-pleisto e gramatikisto, membro dil Akademio di Esperanto (depos 2001).

[91] Brian Moon (n. 1947): Britaniana emerita tradukisto habitanta Luxemburgia, vice-prezidanto dil Akademio di Esperanto.

monati ante lore, Wennergren atencigabis, en grupo che Facebook, ke tala formi recente divenis plu ofta en parol-uzo...

Dum la solena klozo, la estradon ganso-marche surtrotis la mikri del Infantala Kongreseto eventinta en Almada e li dolca-voce salutis la maturi surpartera, ma mem tal noviceti ja interdivergas per linguala detali, nam uni anuncis ke li venas *ek* lando X, kontre ke altri klametis ke li venas *de* lando Y...

Ankore pri la solena klozo, en sua adio-diskurso, Fettes dicis *«vi **dividas** tiujn valorojn»*, ma tala uzo di *dividi* qualifikesis kom Anglatra da Fiedler, du dii plu frue, en lua diskurso dum la Esperantologiala Konfero, e tale el montris ke el ne konsultis mea Historiala Dicionario, olqua ya docabus ad el sur p. 23 ke ja en 1888 Grabowski skribis *«ŝi kore dividis la malĝojon de la malfeliĉa Praskovja Petrovna»* [92] en sua tradukuro *La neĝa blovado* («La nivo-tempesto»)...

Laste, ma ne balaste, me mencionez ke la duesma precipua urbon en Portugal uli nomis *Oporto*, altri *Porto*, e ke la tradicional Portugalana kanton uli nomis *fado*, altri *faduo*, segun la duesma edituro di PIV. Relate ad ica dicionario, uli juste o nejuste ne sequas olua rekomendi: exemple, Hori Yasuo, fine di sua «instruktiva prizentado pri Japonia», parolis

[92] «el kordiale dividis la tristeso dil desfelica Praskovja Petrovna».

pri *«maturiĝintaj persimonoj»*,[93] juste ignorante la stranja vorto *kakinoko* propozata en ta dicionario...

12. Finala popurita remarki

Mea generala impreso pri la UK di Lisboa esas pozitiva. Me tamen portis kelka regreti adheme en la valizo dil memoro: exemple, me ne sat ofte e longe juis la kompaneso di mea Iberiana kolegi ed amiki, me apene babilis kun Suso Moinhos, António Martins, Faria de Bastos ed altri (a qui la redaktala ed altra-sorta devi impedis plu quieta juado dil kongreso), me faliis interesiva elementi dil programo e anke expekteble bona koncerti, por ne parolar pri la futbalo-partio, quan me, malgre mea griza hari, deziris partoprenar, mem se nur dum poka minuti, ma mea dextra shultro — qua lore esis quaze "konjelata", perdinte granda-parte sua normala movebleso — impedis lo. Pluse, me male orientizis me pri l'autorala mi-hori e do me faliis kelki quin me absolute volis asistar, quankam prosperis a me juar olta di Minnaja, dum qua Michela Lipari, stacante en la fundo di improvizita "chambro" — qua fakte esis nulo altra kam streta galerio super la libro-vendeyo — ,

---

[93] «matureskinta *persimoni». La Ido-vorto **persimono** (A *persimmon*, AFI *kaki*, F *plaquemine*, G *Kaki*, *Persimone*, H *caqui*, I *cachi*, *caco*, R хурма) propozesis da Neves (2008: 106).

komencis klamar *«Bonvolu ne mensogi!!»*,[94] sempre plu laute e minacoze, til ke la prizentanto cesis fingar ne-audo e kelke atencis la klamantino...

Altra-latere me joyas ke ca-foye, kompare ad antea kongresi ed altra-sorta Esperanto-aranjuri, mea okulin agacis min multa bufonatra figuri e groteska atitudi e min multa agitata standardi e steloza kostumi...

---

[94] «Voluntez ne metiar!!».

Indexo di personi

Bibliografio

Beaufront, L. de; Couturat, L. (1915): *Dictionnaire Français-Ido*. Paris: Imprimerie Chaix. xiii + 586 p.

Camacho, Jorge (2013): *En la profundo*. Novjorko: Mondial. 319 p.

Camacho, Jorge (2016): «La vartisto de vortoj». En: *Belarta rikolto 2016*. Novjorko: Mondial. 139 p.; p. 63–76.

Dyer, Luther H. (1924a): *Ido-English Dictionary*. London: Sir Isaac Pitman & Sons, Ltd. xxvi + 408 p.

Dyer, Luther H. (1924b): *English-Ido Dictionary*. London: The International Language (Ido) Society of Great Britain. xii + 392 p.

Feder, Kurt (1919): *Grosses Wörterbuch Deutsch-Ido*. Lüsslingen: Ido-Weltsprache-Verlag. xviii + 823 p.

Haupenthal, Reinhard (1984): Johann Wolfgang von Goethe: *La suferoj de la juna Werther*. Tradukis R. Haupenthal. Heckendalheim: Berthold Faber. 92 p.

Madonna, Tiberio (2018): «Pri *aparkar». *Prilingua letraro* 2018-07-31. https://lingletr.blogspot.com/2018/07/pri-aparkar.html

Moureaux, Roger (1975): «Rubriko linguala». *Progreso* 242: 12.

Nakamura Teruo (1964): *Enciklopedieto Japana*. Osaka: Kosmo. 217 p.

Neves, Gonçalo (2002a): *Disparati di la frati*. Listo di 454 homonimi e paronimi en Ido ed Esperanto. Lisboa. Editerio Sudo. 22 p.

Neves, Gonçalo (2002b): «Kelka propozata neologismi». *Progreso* 326: 15–19.

Neves, Gonçalo (2008): *Suplementa Ido-Lexiko*. Lisboa: Editerio Sudo. 137 p.

Neves, Gonçalo (2018): *Esperanto ed Ido: diferanta voyi ad sur Parnaso*. Komparanta studiuro pri la developeso di Esperanto ed Ido kom poeziala lingui. Espinho: Editerio Sudo. 97 p.

Partaka (2004): «Vortaro Kataluna-Ido». ICO, mesajo 35 (2014-05-27): https://es.groups.yahoo.com/neo/groups/IdoCatalaOccitan/conversations/messages/35
Partaka (2010): *Habemus LIA*. Barcelona: autoro. 159 p.
Partaka (2014): *Evangelio segun Partakael*. Barcelona: autoro. 71 p.
Partaka (2017): *Espritaji*. Kompilta e tradukita da Partaka. Barcelona: autoro. 50 p.
Pesch, Marcel (1964): *Dicionario de la 10.000 radiki di la linguo universala Ido*. Gèneve, New York, Paris. Autoro. 631 p.
Piĉ, Karolo (1997): *Ordeno de verkistoj*. Romano. Saarbrücken: Iltis-eldonejo. 382 p.
Rylander, Axel (1989): *Svensk-Ido Ordbok*. Örebro: Svenska Ido-Förbundet. x + 693 p.
Sá, Herder (2004): «Fatigita ma ne sukombanta». Ido-listo, mesajo 11445 (2004-03-06): https://groups.yahoo.com/neo/groups/idolisto/conversations/messages/11445
Sadler, Victor (1967): *Memkritiko*. Kopenhago: Koko. 60 p.
Stuifbergen, Hans (2005): «Charmeganta Toulouse». *Progreso* 335: 4–13.
Vex (1975): «Kelka linguala questioni». *Progreso* 244: 13–15.
Williams, Russ (2017): *Poemo de la tago 2017-06-13*. En: www.ipernity.com/blog/goulo/4665744